

Overweging door ds Frans Bouwen/NPG Commugny (VD)

Zondag 12 februari 2017

Gemeente van Christus,

Vandaag hebben we uit de Thora een ander verhaal gekozen, uit het boek Numeri, dat nummers of aantallen betekent omdat er zoveel volkstellingen in voorkomen. Het gaat over de profeet Bileam. Op een gegeven moment wordt in het verhaal ook een ezel opgevoerd. In het Hebreeuws heet dit boekje DaMIDBAR, ‘in de woestijn’, dat is beter want het gaat over het Hebreeuwse volk Israël dat in de woestijn en in de woestenij op weg was naar zijn identiteit, naar zijn bestemming, namelijk om met de zegen van de Ene, God, zelf tot een zegen te zijn voor alle volkeren. Maar ja ons verhaal van vanochtend is een wat vreemd overkomend verhaal. Het is niet bedoeld als een historisch verhaal - misschien zitten er hoogstens wat historische elementen in - , neen, het is eerder bedoeld een verhaal te zijn over krachten en machten die in en onder ons mensen leven. Het gaat dus over die niet uit Israël afkomstige, maar heidense profeet Bileam en over die koning Balak van Moab. Zij worden ten tonele gevoerd. Numeri laat Bileam afkomstig zijn uit het Aramese plaatsje Pethor; Pethor ligt in het gebied tussen de twee grote rivieren de Eufraat en de Tigris, Mesopotamië, letterlijk: het land midden tussen twee rivieren, een soort land van Maas en Waal, maar dan in het Midden Oosten, zullen we maar zeggen. Bileam's naam kon veel betekenen; van ‘de god Baäl is mijn oom’ of ook ‘heraut, waarzegger’ tot aan vooral ‘vernietiger, verwoester’. Hij was alom bekend als een bijzondere ziener of waarzegger, en was ook nog een geval apart: Bileam had namelijk in extase kennis gemaakt met die Ene, de God van Israël Jahweh, terwijl ook hij net als het volk Israël op zoek was naar identiteit. Die God van Israël had hem doen inzien dat wat hij als waar moest zeggen ook echt waar was. Die God van Israël was kennelijk ook toen al aan het werk buiten Israël met de krachten en machten van ons mensen en is niet gebonden aan grenzen die wij als mensen stellen. De krachten en machten worden als het ware gerepresenteerd in de figuur van Balak, de koning en tevens leider van

religieuze zaken van het land Moab, eigenlijk het huidige Zuidelijke hoogland van Jordanië. Balak betekent ook ‘verwoester’. Twee ‘verwoesters’, die schijnbaar op verschillende wijze aan elkaar gewaagd werden op dit toneel van Numeri. Balak had gehoord dat Bileam de waarzegger was waarbij alles ook gunstig uit kwam. Die had hij nodig! ...want klaarblijkelijk was dat gezegend-volk-Israël-onderweg zijn land zeer dicht genaderd en vormde voor Balak in eerste instantie een bedreiging...quel enfer! ... *L'enfer c'est les autres* om het met de gevleugelde woorden van Jean Paul Sartre te zeggen; niet eerst een zoeken door Balak naar wat gezegend zijn betekent, hoe daar deel aan te krijgen, hoe in vrede met en naast elkaar te wonen en te leven, maar nee, eerst: de ander die primair onbekend en vreemd is vormt een bedreiging voor onze eigen macht en verzwakt onze kracht. 't Lijkt onze tijd wel! Vervloekt mogen zij zijn! Een heidense manier van denken! En op een even heidense manier dacht Balak slim te zijn door deze Bileam die door die God van dat Israël werd gebruikt voor zijn eigen karretje te spannen. Bileam! Die Bileam, die zou dat volk Israël met succes kunnen verwoesten; en dát door een vloek over Israël te laten uitspreken namens hun eigen God met wie Balak zelf niets te maken wilde hebben noch krijgen. Eigen land en volk eerst! Balak was ervan overtuigd dat woorden ter vervloeking in kracht verwoestend konden werken. Een woord, gemeente, is in de Bijbel altijd meer dan een simpele uitdrukking van zomaar een gedachte! Een woord kan je levenslang beschadigen of levenslang troosten. Woorden kunnen inderdaad zegen zijn of vloek. En zo gezegd zo gedaan: Bileam werd uitgenodigd om vanuit Mesopotamië naar Balak's land af te reizen om Israël te vervloeken. Nota bene twee gezantschappen of delegaties, een lagere en een hogere, kwamen namens Balak bij Bileam daartoe op bezoek. Maar Bileam die voor elke delegatie aan God vroeg in de nacht hoe hij met het verzoek moest omgaan bleef zeggen tegen die delegaties dat hij van God meekreeg dat hij alleen maar die woorden kon uitspreken waarvan God wilde dat hij die sprak en niets anders. En met de eerste lagere delegatie mocht Bileam van God helemaal niet mee naar Balak, maar met de tweede eventueel wel, alhoewel God het liever niet had; de

tweede delegatie bood zelfs heel aanlokkelijke beloningen. Bileam kreeg als ziener er een blinde vlek van. Ja, gemeente, de machten en krachten van deze wereld kunnen zo sterk en aanzuigend zijn, zegt ons verhaal, dat er geen oog meer is voor de zegenende werking van God onderweg met alle mensen. En bij God is en blijft: eens gezegend, altijd gezegend. God stond toe dat Bileam zelf en zelfstandig een keuze moest maken om naar Balak te gaan; en Bileam? Wat deed hij? ...hij ging! Geen wonder dat God boos werd nadat Bileam in God's naam besloot om toch te gaan en in wezen in te gaan op Balak's verzoek om Israël te vervloeken, want zo was het wel! Hiermee leek het erop dat alle werking van God in zegen, leven, heil het zou gaan verliezen van de werking van machten en krachten in vloek, dood, onheil. Geen Bileam, geen mens kon deze gang tegenhouden in ons verhaal behalve, dan maar... een ezel, een ezelin, Bileam's eigen trouwe ezelin droeg haar blinde ziener, haar baas richting koning Balak, richting verzoek tot vervloeking van Israël. Maar de bode, boodschapper, engel van God toonde de ezelin op satanische wijze de woede van God hierover en stond met getrokken zwaard eerst tussenin, op de weg die zij gegaan waren. De ezelin zag het, de ziener Bileam niet; zij ging van de weg af de akker op, en Bileam sloeg haar, een beestachtig gedrag, in dit geval zou je eerder moeten zeggen: een mensachtig gedrag; hierna stond de engel op een holle weg tussen wijngaarden met een muur aan beide zijden. De ezelin en Bileam kwamen klem te zitten, weer werd er geslagen; en voorts op een plek waar geen enkele uitwijkmogelijkheid was, nog een keer, weer die zelfde engel, tegentredend, satanisch bijna, voor de derde keer. De ezelin ging onder Bileam liggen; Bileam, die zag niets en sloeg zijn trouwe ezelin zelfs met een stok. Pas toen ging de ezelin spreken als door God gegrepen, en werden de ogen van de ziener die niet zag geopend. Bileam zag... begreep het, kwam tot inkeer en was zelfs bereid tot terugkeer naar huis, maar de engel van God zei dat Bileam nu maar verder moest gaan, zij het, dat er geen vloek maar zegen moest komen over Israël voor alle volken; zegen gericht tegen Balak, zegen gericht tegen de wilde machten en krachten van deze wereld in. Ja, gemeente, de zegen en de liefde van God is zo anders van betekenis en bedoeling, en ook

zo groot in barmhartigheid, dat machten en krachten van onheil, dood en vloek geen blijvende doorgang kunnen vinden, ja, zelfs gaat het bij God zo ver dat we vijanden lief moeten hebben, degenen die ons haten ‘wel gedaan’ moeten worden, dat we zegenen wie ons vervloeken, en zo kon ook Bileam niet anders dan doorgaan op de weg van God, de Ene, Heilige, die met ons is in ons leven; in aanwezigheid van koning Balak resulteerde dit bij Bileam in het niet vervloeken, maar drie keer zegenen van Israël dat al voor alle volkeren gezegend was, dwars tegen de machten en krachten van onze wereld, tegen Balak in. Immers: ‘God is geen man dat Hij liegen zou; of een mensenkind dat Hij berouw zou hebben. Zou Hij zeggen en niet doen, of spreken en niet volbrengen? ...en, gemeente, kunnen we zelf daar waar we het liefst zouden vervloeken ons in God’s naam laten gezegen en zegenend te werk gaan, dat wij dan God’s gezegde worden; het gezegde dat aangeeft midden in ons dagelijkse bestaan welke handeling centraal mag, en moet, staan. Kunnen we dit volbrengen?...

In de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest!

Amen